

"Cüz cüz'i" ve "küll külli" kavramlarını açıklar mısınız?

Cüz, "kısm, parça", **küll ise**, "tüm, bütün" demektir. İnsan bedeni bir küll, bir bütündür. Her bir organ ise o bedenin bir cüzü, bir parçasıdır. Arz küresinin tümünü bir küll olarak değerlendirdiğimizde, dağlar, ovalar, denizler o küllün cüzleri olurlar. Güneş sistemimiz bir küll, her bir gezegen ise o küll'den bir cüzdür. Ve nihayet, insan-ı ekber denilen kâinat da bir küll; onu teşkil eden her sistem, her yıldız, her gezegen, her atom, her molekül o büyük insanın organları, hücreleri gibidir.

Nur Külliyyatı'nda, "**Bir küll ne şeye muhtaçsa cüzü de o şeye muhtaçtır.**" buyrulur. Bir elin vazife görmesi için bütün bir bedenin ahenk içinde çalışması gerekiyor. Bedenin çalışması da kâinattaki bütün sistemlerin nizamına bağlı. Demek ki, bir parmak neye muhtaçsa bütün bir beden de o şeye muhtaç. Ve kâinatta kim tasarruf ediyorsa, parmağımızın hareketini yaratan da ancak O.

Ağacın tümü için olduğu gibi, bir tek yaprak için de baharın gelmesi, dünyanın dönmesi, yağmurun yağması, güneşin doğması gerek. Bütün bir âlemin mâliki kim ise, ağacın da, yaprağın da sahibi O. Yoksa yaprağı ağaç yapıyor değil.

Cüzî ve küllî kelimelerine gelince, sözlük manalarıyla, **küllî**, "bütüne ait, külle mensup"; **cüzî ise** "parçaya ait, parçaya mensup" demek oluyor. İstilahta ise durum oldukça farklıdır.

Seyyid Şerif Cürcânî'nin "Tarifat" adlı eserinde, "**küllî**", "tasavvuru ortaklık vukuunu men etmeyen şey", "**cüzî**" ise "tasavvuru ortaklık vukuunu men eden şey" olarak tarif edilmiş ve küllî için "**insan**", cüzî için ise "**Zeyd**" misâl verilmiştir.

Zeyd ismi ülkemizde kullanılmadığı için onun yerine **Hasan** diyerek bu tarifleri şöyle açıklayabiliriz: İnsan denildiği zaman bütün bir insanlık âlemi hatıra gelir. Bu topluluktan birisine insan denilmesi diğerine de denilmesine mâni değildir. Yani bu küllî mânâ, ortaklığı men etmez. Ama cüzî, ortaklığı men eder; ismi **Hasan** olan birisine **Osman** diyemezsiniz. Hasan da Osman da ortaklığı kabul etmeyen müstakil isimlerdir.

Şu cümle dikkatle incelendiğinde küllînin ıstılah mânâsı çok daha iyi anlaşılıyor:

"Şu kâinatta, şu görünen tasarrufat ve ef'âl ile hükmeden Sâni'-i Kadîr'in kudretine nisbeten, en büyük küll en küçük cüz' kadar kolay gelir. Efratça kesretli bir küllînin icadı, bir tek cüz'ünün icadı kadar sühuletlidir. Ve en âdi bir cüz'îde, en yüksek bir kıymet-i san'at gösterilebilir." (1)

En büyük küll olarak bütün bir **kâinatı**, en küçük cüz olarak ise bir **atomu** alabiliriz. İkisinin yaratılışı arasında İlâhî kudret için bir kolaylık yahut zorluk söz konusu değildir.

“Efratça kesretli bir küllî,” ifadesi üzerinde önemle durmak gerekiyor. Demek ki, küllînin fertleri var. Küllün ise fertleri değil parçaları, kısımları vardır.

İnsan dediğimiz zaman bütün insanları içine alan küllî bir mânâ hatıra gelir. Her bir insan bu küllînin bir ferdidir. Bu ifadeye göre bütün insanların yaratılmasıyla bir insanın yaratılması arasında fark olmadığı anlaşılır.

Nitekim Kur’an’da mealen şöyle buyrulur:

“Sizin yaratılmanız ve diriltilmeniz, tek bir kişinin yaratılması ve diriltilmesi gibidir.” (Lokman, 31/28)

Aynı mânâyı diğer küllî ve cüzîlere de tatbik edebiliriz. Bütün çiçeklerle bir çiçeğin, bütün yıldızlarla bir yıldızın, bütün atomlarla bir atomun yaratılışı arasında fark yoktur.

Küllî, bir cins, bir topluluk, bir şahs-ı manevî; **cüzî ise** o küllînin bir ferdidir. Küllî ile cüzî aynı isimle anılırlar, ama küll ile cüze aynı isim verilmez. İnsan küllî bir mânâ, bir tek insana da insan diyoruz. Ama tek bir insanı bir küll olarak düşündüğümüzde onun cüzlerine, meselâ koluna “insan” diyemiyoruz; bir ağacın yaprağına yahut dalına ağaç diyemediğimiz gibi.

Bir küllün parçaları yahut küllînin fertleri ayrı İlâhlara isnat edilemez. Parçayı kim yaratmışsa bütünü de o yaratmıştır; fert kimin mahlûku ise nevi de onun mahlûkudur.

Nur Külliyyatı’nın bazı cümlelerinde küllî ile küllün, yahut cüzî ile cüz’ün birlikte kullanıldığını görürüz. İlk bakışta aralarında bir fark yok gibi gelir. Ama kanaatimizce bunları tariflerine uygun olarak değerlendirdiğimizde bazı farkların olduğu anlaşılır.

Bir misâl:

“Evet ey insan! Sen, nebatî cismaniyetin cihetiyle ve hayvanî nefsin itibarîyle; sağır bir cüz, hakir bir cüz’î, fakir bir mahlûk, zaîf bir hayvansın ki; bütün dehşetli mevcudat-ı seyyalenin dalgaları içinde çalkanıp gidiyorsun...”(2)

Bu cümlede insan için hem cüz, hem cüz'î denildiğini görüyoruz. **“Sağir bir cüz”** ifadesinde, bütün kâinat bir tek varlık olarak düşünülüyor ve insan bedeni bu âlemden bir cüz oluyor. **“Hakir bir cüz'î”** ifadesinde ise, bütün insanlar yahut bütün canlılar âlemi (küllî) içinde insan küçük bir fert (cüz'î) olarak kalıyor.

Dipnotlar:

(1) bk. [Mektubat, Yirminci Mektup, İkinci Makam.](#)

(2) bk. [Sözler, Yirmi Üçüncü Söz, İkinci Mebhas.](#)